

Verlag werkconferentie Typisch Tynaarlo

Onderwerp: Werkconferentie onderwerpen omgevingsvisie gemeente Tynaarlo
Datum : Dinsdag 26 november 2019
Tijd : 13.00 - 17.30
Locatie : De Melkfabriek, Bunne

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Programma	4
Presentaties van sprekers	5
Verslagen workshops	8
Sfeerimpressie foto's	25

Inleiding

Op dinsdagmiddag 26 november kwamen vertegenwoordigers vanuit verschillende vakgebieden samen tijdens een werkconferentie om met elkaar in gesprek te gaan over de toekomst van de gemeente Tynaarlo. De gesprekken hadden tot doel om een bijdrage te leveren aan het opstellen van de omgevingsvisie van de gemeente. In totaal waren er 136 vertegenwoordigers aanwezig.

De omgevingsvisie

Elke gemeente moet een visie opstellen over de toekomst van de woon-en leefomgeving in de gemeente. Zo ook de gemeente Tynaarlo. Deze visie wordt een omgevingsvisie genoemd. Wat er in de omgevingsvisie komt te staan, wordt bepaald in samenspraak met betrokkenen. Hierbij kan gedacht worden aan zaken als duurzaam wonen, de bereikbaarheid van de verschillende dorpen en het behouden van voldoende voorzieningen in de gemeente. Er moeten nog veel keuzes worden gemaakt over de inhoud van de omgevingsvisie. De input van de vertegenwoordigers tijdens de werkconferentie, komt hierbij goed van pas.

Hoe zag de werkconferentie eruit?

De middag begon met een aantal inleidingen over het belang van een omgevingsvisie en de opgaven waar de gemeente voor staat. In verschillende workshops gingen de aanwezigen vervolgens met elkaar in gesprek over vragen als: Is een uitbreiding van het snelfietsnetwerk gewenst? En hoe kunnen we de uitstoot van stikstof en andere schadelijke stoffen zo veel mogelijk beperken? De vragen waren opgebouwd aan de hand van een aantal thema's: samen leven, mobiliteit, economie, landschap, wonen en duurzaamheid. Aan het einde van de dag leverde dit een gevarieerde verzameling ideeën en suggesties op. Aan de hand van alle input die wordt opgehaald gedurende het participatietraject, wordt uiteindelijk een totaalafweging gemaakt. Deze totaalafweging vormt de basis voor de omgevingsvisie.

Verder meepraten?

Wil je verder meepraten over de toekomst van de gemeente Tynaarlo? Ga dan naar www.typischtynaarlo.nl en klik op 'Praat mee' of bezoek één van de bijeenkomsten die in februari, maart en april worden georganiseerd.

Programma werkconferentie omgevingsvisie

26 november 2019, De Melkfabriek, Bunne

- 12.30 Inloop
Ontvangst met koffie en thee
- 13.00 Welkomstwoord
Door René Kraaijenbrink, wethouder Ruimtelijke Ordening gemeente Tynaarlo
- 13.10 Delia Nijdam, projectleider omgevingsvisie gemeente Tynaarlo
Omgevingsvisie Tynaarlo, de opgave en de aanpak
- 13.20 prof. Dr. Gert de Roo, RUG hoogleraar ruimtelijke planning
De omgevingsvisie in dynamische tijden
- 13.35 dr. Elles Bulder, Hanzehogeschool, lector leefomgeving in verandering
Demografische transitie, leefbaarheid en de ruimtelijke ontwikkeling van Tynaarlo
- 13.50 Rob van Miet, adviseur gemeente Tynaarlo
Gespreksthema's omgevingsvisie
- 14.00 Eerste ronde workshops,
Thema's: samen leven, duurzaamheid, wonen, economie, mobiliteit en landschap
- 15.00 Pauze
Tijd voor koffie en thee
- 15.15 Bijeenkomen hoofdruimte
Terugkoppeling workshops
- 15.30 René Vree Egberts, directeur Agrarische Natuur Drenthe
Landschap, natuur en landbouw... op weg naar een nieuwe ordening
- 15.40 Tweede ronde workshops
Thema's: samen leven, duurzaamheid, wonen, economie, mobiliteit en landschap
- 16.40 Verzamelen hoofdruimte
Terugkoppeling workshops
- 17.00 Borrel
Nápraten onder het genot van een hapje en een drankje

Presentaties van de sprekers

De presentaties zijn te downloaden via <https://tynaarlo.ikpraatmee.nl/presentaties-werkconferentie-26-november-2019>

Naam spreker: Delia Nijdam

Titel presentatie: Omgevingsvisie Tynaarlo, de opgave en de aanpak.

Naam spreker: Gert de Roo

Titel presentatie: Leeft de omgevingsvisie van Tynaarlo?!

Naam spreker: Elles Bulder

Titel presentatie: Demografische transitie & omgevingsvisie Tynaarlo

Naam spreker: Rob van Vliet

Titel presentatie: Gespreksthema's werkconferentie omgevingsvisie

Naam spreker: René Vree Egberts

Titel presentatie: Landschap, natuur en landbouw... op weg naar een nieuwe ordening

Gedurende de middag stonden we ook met een babbelbox in De Melkfabriek. Bezoekers werd de volgende vraag gesteld: Wat vind jij belangrijk voor de toekomst van de gemeente Tynaarlo? De video is te vinden via de volgende link:

<https://www.youtube.com/watch?v=0tbUaA4ynTI>

Verlagen workshops

Dit hoofdstuk bevat de gespreksnotities van de zes workshops. Tijdens de werkconferentie vonden er rond elk thema twee workshops plaats. De gespreksnotities geven een weergave van de zaken die door de deelnemers naar voren zijn gebracht. Hieraan is tijdens de workshop, danwel nadien door de gemeente, geen waardering of beoordeling gegeven. Aan de hand van alle input die wordt opgehaald gedurende het participatietraject, wordt uiteindelijk een totaalafweging gemaakt. Deze totaalafweging vormt de basis voor de omgevingsvisie.

Sociaal Domein

Workshop 1

Ouderenzorg

- Wat willen ouderen?
Ouderen willen tegenwoordig zo lang mogelijk zelfstandig in hun eigen dorp blijven wonen
- Wat moet er gebeuren om dit te faciliteren?
 - Huizen geschikt maken;
 - Noaberschap stimuleren;
 - Goede organisatie van zorg achter de voordeur, zodat ouderen gezond oud kunnen worden.
- Hoe stimuleren we ouderen om uit huis te komen?
Eerst kunnen we nagaan of aan ouderen is gevraagd of ze wat missen. Hier kunnen we vervolgens een top 10 van maken:
 - Tijdelijke opnames in de woonomgeving realiseren;
 - Veilige woonomgeving;
 - Respijtzorg [HZD).
- Wie is de oudere?
De 'ouderen' zijn een grote en diverse groep. Er zijn ook ouderen die geen intensieve zorg nodig hebben.
- Welke onderzoeken zijn er geweest? En wat waren de belangrijkste bevindingen?
Inwoners denken niet altijd na over wat er op hun pad komt op latere leeftijd, aan de andere kant zijn mantelzorgers op leeftijd overbelast.

Planologische bevindingen

- We moeten uitzoeken of het mogelijk is om zorginitiatieven te nemen. Hoe kun je nu wijken creëren die stimuleren om voor elkaar te zorgen?
- Wat maakt een dorp?
 - Dorpsplein, dorps huis: ontmoeten;
 - Zorg en welzijn, kinderopvang, domotica ook gemeentelijke voorzieningen.
- Wat zijn de kenmerken van een dorp?
 - Elk dorp heeft zijn DNA.
 - Waarom is Zeijen succesvol in het omzien naar elkaar?
 - Gebeurt ook op straatniveau: Paterswolde Noord.
 - Onderzoek waarom bij het ene voorbeeld sociale verbondenheid wel ontstaat en in het andere geval niet.

- Kunnen we eigenaarschap van voorzieningen en activiteiten zelf bij de dorpen leggen?
 - Voorzieningen bij elkaar zetten. Bundeling van krachten.
- Welke ruimtelijke ideeën zijn er voor het stimuleren om te bewegen? (voorbeelden Scandinavië)
 - Beweegtuinten;
 - Vanuit je huis boodschappen doen: onderweg een bankje;
 - Fase vitaal en zelfstandig wonen zolang mogelijk volhouden.
- Wat doen we met de inrichting van de ruimte: ook voor persoonlijke structuur?
 - Wandelpaden die veilig zijn, samen lopen: naast elkaar lopen;
 - Idem fietspaden: circulair en logische verdeling;
 - Goede analyse voet- en fietspaden en nadenken over de geschiktheid.
- Gemeente, ouderenraden, het dorp: dorpsbelangen waterschap: hiervoor al een oplossing voor afvoer water: niet versneld.
- In de inrichting moeten we ook nadenken over ontmoetingen kunst en cultuur.
- Buitenterreinen gezamenlijk onderhouden, na afloop kopje koffie.
 - Dicht bij huis, samen met inwoners inrichten.
- Jongeren: willen graag een woning.
- Ontmoeten op (overzichtelijke) dorpspleinen/ dorpskern; jongvolwassenen.
 - Terras.
- Hondenuitlaatplek? Heeft een ontmoetingsfunctie.
- Veilige routes naar school; lopend of op de fiets. Ook voor kinderen uit de kleine dorpen. Dan minder gedoe met auto's bij de scholen.
- Bewegingstuint: fitness: bereik je de mensen mee die al bewegen.
- Kopenhagen: kunst-/speelvoorzieningen die uitdagen tot bewegen. Verder gaan dan de wikipip: dit daagt uit.

Strategisch denken

- Wat gaat de toekomst ons vragen?
- Zijn er straks voldoende mantelzorgers? Met welke maatschappelijke vraagstukken hebben we te maken als gemeente? Ook als inwoner ben je verantwoordelijk voor het vitaal ouder worden.
- Vitale ouderen
 - Denk ook aan zingeving, van betekenis zijn voor een ander;
 - Word je kwetsbaarder; geborgenheid, ondersteuning: burens;
 - Met gelijkgestemden en waar zorg (post) aanwezig is.
- Preventieve zaken goed regelen.
- Jongeren behouden voor de gemeente c.q. terug laten komen naar je gemeente;
 - o.a. mobiliteit + ov-netwerken goed outillieren.

Jongeren – ouderen

- Connectie leggen, wel lastig: aanknopingspunten bij de scholen en sportverenigingen.
- Ontmoeting stimuleren: organisch organiseren.
 - Niet allemaal hetzelfde, ook andere leeftijden elkaar ontmoeten: jong en oud.
- Dorp Zeijen: er zijn altijd mensen die iets organiseren, sportvereniging voor ontmoeten, omgaan met kleinkinderen.

Wooncomplex Zuidlaren

- Wat maakt het wonen daar zo prachtig?
 - Omgang met elkaar, naar elkaar omkijken, systeem van een loper;
 - Recreatiezaal.

Conclusie: het heeft een dorpsstructuur; Veiligheid een belangrijk aspect.

Sociaal Domein

Workshop 2

- Voorzieningen, inrichting openbare ruimte, jongerenbeweging.
- Meer inzoomen op de inrichting van de ruimte.

Nudging

- Welke maatregelen zijn nodig om inwoners te verleiden?
 - Kwetsbare groepen en of inwoners die niet direct wat met sport hebben, bereik je niet met openbare ruimte. Wel met sportbegeleiding;
 - Hoe bereik je deze mensen; creatieve manieren vinden, laagdrempelig, kleinschalig;
 - Wandelen met een bestemming.
 - Ook kunst van onderop. Per straat, per wijk oppakken.

Overige

- Leeftijdsgroep 35+ en inwoners met een beperking: eenzaamheid. Hoe bereik je deze inwoners?

Duurzaamheid

Workshop 1

Gespreksonderwerpen inleiding

- Energietransitie, RES en eigen ambities
- Beleidskader in de raad
- Wat is focus in energietransitie?

We moeten het zelf doen!

- Zwembaden Energieneutraal.
- Goede subsidies pakken.
- Alleen zon? Er is een mix nodig. Zon, wind, biovergisters.
- Er is ondersteuning vanuit de provincie voor de warmtetransitie: Sprintsessies om aan te sluiten bij wat leeft.

Thema duurzaamheid is breed!

- Stikstofproblematiek brengt dat onder de aandacht.
- Zonnedaken zijn lelijk! Wat gaan we doen?
- Een warmtepomp voor straat, aardwarmte voor straat of erf, centrale voorzieningen.
- Locatie Noord-Willemskanaal voor windmolens
- Vergeet niet de thermische energie in water.

Denk in kringlopen

- Eerst energiebesparing, en dan opwekken.
- Natuurinclusieve landbouw, dan heb je geen mest over. Dat beperkt de kansen voor biomassa.
Let op: We kunnen niet leveren, het net ligt vol. Netwerk is onvoldoende;
- Oud denken: terug leveren. Denk liever in nieuwe vormen: energie opslaan in waterstof of accu's.

Over de grens heen kijken

- De omgevingsvisie is 'lokaal', maar bij duurzaamheid gaat het over verschillende schaalniveaus: Lokaal, bovenlokaal en regionaal
- Uitnodiging: Over grens heen kijken. Verschillende schalen

Benutten van ondergrond, basis

- Mist thema als Bodemkwaliteit, warmte- en koude opslag systemen. Van belang voor kapstok voor omgevingsvergunning.

Blauwe omgevingsvisie

- Vanuit waterschappen Energieneutraal.
- Riolwaterzuivering, gassen uit ontlasting.

Draagvlak onder bevolking

- Hier wordt makkelijk over gedaan, iedereen gaat wel over. Maar is dat wel zo?
- Draagvlak, en verantwoordelijkheid voor eigen energie.
- En het moet betaalbaar zijn?

Navigeren in de mist

- Je weet niet welke toekomstige technieken er zijn.

Woonborg

- Zonnepanelen gratis om isolatiepakket te 'verkopen'
- Ter inspiratie:
 - Combineren van financiële maatregelen met partners.
 - Wijkgericht koppelen van huur en particulier
 - Buurkrachtteams
- Verduurzaming in gemeente, hoe kun je opschalen en vereenvoudigen tegelijk. Woonborg kan niet overal zijn.

Kosten

- Het is onbetaalbaar voor een particulier om zijn/haar woning te verduurzamen. Lening, restwaarde.
- Iedereen gaat een prijs betalen.

Gezondheid

- Gezondheid meewegen, ook voor het creëren van draagvlak. Binnenklimaat, magnetische velden.

Vuistregels voor zonneparken

- Gedragscode zon op land

Gemeente moet sturende rol hebben

- Niet afwachten;
- Kijken waar het niet kan, dan blijft er vanzelf wat over
- Je hebt beleid nodig om goede invulling te krijgen.

Energygame

Windmolens

- Wind moet passen bij landschap, dus kleine molens?

Aardgasvrij

- Wijken, buurten, dorpen
- Energie van mensen benutten
- EnergieCoöperatie Drentse Aa kan kennis toevoegen. Of met meerdere stakeholders.
- EnergieCoöperatie Drentse Aa is sterk, net als buurkrachtteams. Begin daar het gesprek mee.
- Laaghangend fruit.
- Elektrisch of van aardgas af. Pomp biogas in het netwerk.

Samenvattend:

- Navigeren in de mist.
 - De mist is, dat we niet weten welke technieken er zijn.
 - Dus flexibiliteit houden in de omgevingsvisie.
 - Faciliteren de zoektocht. Je hoopt op iets beters, bereidt het voor, maar gaat pas realiseren als je niet anders kunt
- Gebruik lokale kracht
 - Met inwoners, maar vooral ook EnergieCoöperatie Drentse Aa en buurtteams, stakeholders.
 - Daar waar energie zit aan de slag.
 - Tynaarlose schaal én kijk in de regio (verschillende niveaus).

Duurzaamheid

Workshop 2

Transitievisie warmte

- Deze moet in 2021 gereed zijn.
- We gaan de transitievisie warmte samen aanpakken. Hoewel wij eigen rol en verantwoordelijkheid hebben als gemeente.

Aardgas

- Vrees dat er snel gezegd wordt: van het aardgas af.
- Nuancering van aardgasvrij.
- Wat is de energievraag van een dorp of buurtschap.
- Bewustzijn/ inzichtelijk maken.

Economisch vraagstuk

- Gedragsverandering is nodig. Om gebruik te beperken;
- In collectieven denken en handelen. Goed voor sociale cohesie;
- Drents energieloket om bewustwordingscampagne te doen;
- Concreet maken, per dorp forse investering voor boring geothermie;
- Groter schaalniveau hanteren, niet per woning;
- NAM-locaties gebruiken voor nieuwe opslag

Metten is weten

- Wees concreet: Metten is weten.
- Als ik dit doe, dan levert het dat op.
- Niet geremd worden door gemeente.
- Hele keten
- Kan er beleid komen om bedrijven daken vol te leggen?
- Het net lijkt vol. Het lijkt groot probleem

Regiovisie Groningen-Assen

- Energievisie voor bedrijventerreinen.
- Met zonnevelden creëer je extra warmte. En verlies je landbouwgrond.

Biodiversiteit

- Natuurlijke ontwikkeling van bedrijventerreinen! Minder verharding

Nieuwe technieken

- Bijvoorbeeld Glas om warmte op te vangen.
- Gemeentehuis. Voorbeeld geven!

Koepelorganisaties

- Zoals BOKD. Nice (circulair).

Overig

- Gemeente: geef geld aan stichting Baasis voor verduurzaming.

Samenvattend Warmtetransitie

- Aardgasvrij woning of gasvrij wonen;
- Vraag of je op woningniveau of dorpsniveau kan bekijken wat de energiebehoefte is. Dat inwoners veel meer gevoel krijgen bij het onderwerp;
- Communiceer goed waar het over gaat;
- Uitdaging bij gemeente neergelegd om voorbeeldrol te pakken;
- Eigen gebouwen verduurzamen.

Mobiliteit

Samenvatting beide workshops

Openbaar vervoer

- Inwoners in de kleine dorpen raken steeds meer verstoken van het openbaar vervoer. Verplaatsen van lucht doen we niet meer. We rijden op basis van het aanbod van reizigers. Dit is het uitgangspunt van het ov-bureau. De Hub-taxi is hierin het alternatief, maar de kosten hiervoor worden door een aantal inwoners (aantal onbekend) als hoog ervaren;
- We moeten het openbaar vervoer aantrekkelijk maken. Dit kunnen we doen door ervoor te zorgen dat er vaak een bus rijdt en dat er goede voorzieningen rondom de bus zijn. Bijvoorbeeld een fietsenstalling, het liefst overdekt en fietskluizen. Geef ook goede informatie naar de reiziger (apps) en zorg voor ov-fietsen. Ketenmobiliteit, zorg dat alles op elkaar afgestemd is. Verleid mensen om het OV te pakken. Goede service;
- Noord –Zuid heeft een prima verbinding. De verbinding van Oost – West is daarentegen niet zo goed. Dit kan komen doordat het reizigersaanbod daar minder is. Of dit zo is, is niet bekend.

Fietsen

- Elektrisch fietsen neemt toe. Elke fiets van of naar Assen / Groningen is een auto minder op de A28;
- Men moet verleid worden om te fietsen. De echte diehards zitten of zaten al op de fiets. Er is een groep die twijfelt en een groep die je niet uit de auto op de fiets of in het OV krijgt, omdat ze niet willen of niet kunnen. Zet je energie op de twijfelaars door bijvoorbeeld tijdelijk elektrische fietsen beschikbaar te stellen;
- Zorg voor snelle comfortabele verbindingen. Fiets in de voorrang, breedte van de fietspaden, oplaadpunten. Ook verbindingen naar de hubs;
- Stimuleer fietsen ook vanuit het gezondheidsstandpunt;
- Verkeersveiligheid is wel een voorwaarde om te gaan fietsen.

Verkeersveiligheid

- Zorg voor herkenbare wegen, zodat het gedrag van de verkeersgebruiker automatisch aangepast wordt aan de weg waarop hij rijdt. Eenduidige inrichting, zodat gebruikers niet voor verassingen komen te staan. De ene rotonde wel voorrang, de andere niet, helpt niet echt;
- Steek in op gedragsbeïnvloeding. Gedrag bepaalt vaak of er een ongeluk komt of niet;
- Neem alle gebruikers mee bij de inrichting. Bepaal de inrichting niet vanuit één optiek;
- Kijk ook naar een vergevingsgezinde omgeving. Heb je na een fout ook kans op extra letsel of is dit geminimaliseerd. Wel of geen bomen langs wegen en hoe ver staan ze van de weg af;
- Alcohol.

Ontbrekende schakels in fietsen

- Een verbinding vanuit het zuiden (Gieten of verder) langs de N34 naar het noorden en dan aantakken bij De Punt op de doorfietsroute naar de stad Groningen;
- Hoogwaardig fietsnetwerk in de kernen, betonnen paden, comfort en de fietser in de voorrang;
- Fietsverbindingen van de kernen naar de hubs. Comfortabel, veilig, fietser in de voorrang, enz.;
- Fietsverbinding van Zuidlaren naar Vries, voldoende breedte en veilig.

Spoorstation Tynaarlo

- Hier weten we als groep weinig over. Vraag is wat je verzorgingsgebied is voor dit station. Als we hier een gefundeerd advies over willen geven, moeten we dat eerst onderzoeken.

Overige punten

- Wat betekenen zelfrijdende auto's voor bijvoorbeeld de A28;
- Elektrisch rijden in relatie tot actieradius en (snel) opladen;
- Meer motoren op de weg, nemen minder plek in. Eventueel elektrische motoren;
- Stimuleer fietsen door de kosten auto versus fiets inzichtelijk te maken (voorlichting);
- Eventueel winkels bij hubs;
- Talking bikes en cars;
- Er ligt een kans bij de A28 / N386.

Landschap

Workshop 1

Schaalniveau van opgave en oplossingen

- Bij het opstellen van de omgevingsvisie zal gekeken moeten worden hoe ook opgaven op hoger abstractieniveau geborgd kunnen worden op regionale schaal. Door sterk te focussen op regionaal schaalniveau verlies je deze mondiale opgaven uit het oog.

Draagvlak voor doelen en ambities is erg belangrijk

- Ga niet uit van het spanningsveld maar daar waar oplossingen samen komen.
- Als gemeente kun je hierin faciliterend zijn en samenwerking stimuleren.

Landschap

- *Landschap is de resultante van wat mensen daarin doen om geld te verdienen.*
- Gepleit wordt voor scherper gebruik van ondernemers om een meer functionele landschap te maken.

Regio Groningen – Assen/de GROENE LONG

- In eerdere jaren is er uitgebreid gekeken naar de ontwikkelingen op deze as waar ook Tynaarlo deel van uit maakt. Tynaarlo is de GROENE LONG wees helder in wat wel/niet kan -> nu unieke kans om de GROENE LONG levend te houden
- Benut de resultaten van deze onderzoeken en denk ook na wat je wel of niet in Tynaarlo wilt, en wat je wellicht beter in Assen en/of Groningen wilt realiseren.

Visie NP- Drentse Aa

- Er ligt een hele mooie visie van het NP Drentse Aa. Maak hier gebruik van.

Zonering vs. Dynamiek

- Zones toewijzen waarin iets wel niet kan wordt ingebracht als oplossing. Maar dit wordt niet breed gedeeld. Er is juist behoefte aan dynamiek omdat het ook dynamische vraagstukken zijn; klimaat, energie, landbouw en natuur.

Veranderingen gaan snel!

- Er is sprake van een sterk/snel veranderende wereld en waar pakt de gemeente de regie?
- Biedt ruimte voor initiatieven van onderaf. Veel thema's komen van onderop maar heel veel komt ook van bovenaf. Dit hoeft geen spanningsveld te zijn. Vraag is: hoe ga je de komende 20 jaar opgaven een plek in het Landschap geven.
- Leg de basiskwaliteit vast. Niet alles kan!

Klimaatadaptatie

- Realiseer kleinere buffergebieden, ook binnen de woonkernen. Landelijk gebied is hiervoor al veel ingericht, zie ook visie waterschappen.
- Landelijke gebied – grootschalige oplossingen (binnen de beekdalen)
- Dorpen en kernen – kleinschalige oplossingen

- Probeer adaptatie te koppelen aan het systeem wat van nature voorkomt; In begin van planvorming ook nadenken over Biodiversiteit.
- Maak gebruik van dat wat het landschap gevormd heeft. Waar mogelijk functies combineren.
In Drentsche Aa gebied bijvoorbeeld al veel gedaan zonder stuwtjes. Pingo-ruines kunnen een sponsfunctie hebben t.b.v. vasthouden regenwater.

Landschap

Workshop 2

Positie NW-kanaal

- Het Nieuw Willemskanaal wordt gezien als grote barrière in het landschap. Kijk eens of je de omgeving niet meer kan laten zijn zoals nu rond het Reitdiep. Gepleit wordt om het Noord-Willemskanaal meer te betrekken bij recreatie. Kijk hierbij ook naar nog meer mogelijkheden van waterberging.

Gebiedscoöperatie voor de steden Assen en Groningen

- Er ligt een hele mooie kans om t.a.v. landbouw te verduurzamen met twee grote steden in de directe omgeving. Kijk of je dit kunt stimuleren/ faciliteren.
- Lift mee op ontwikkelingen binnen NP Drentse Aa.

Bermbeheer – bijdragen gemeente aan biodiversiteit

- Gemeente kan zelf concreet bijdragen leveren aan meer biodiversiteit door het bermbeheer aan te passen. Maar ook overige beheer van de openbare ruimte. Pak dit gebiedsgericht aan en maak gebruik van de potenties in een gebied.

Neem verantwoordelijkheid

- Durf ook in bepaalde gebieden ontwikkelingen uit te sluiten.
- Ga in gesprek met grondeigenaren (terreinbeherende organisaties en ook boeren) hoe de gemeente kan ondersteunen/faciliteren.
- Er moet gekeken worden naar de problemen van nu. Moeten een andere richting op met de landbouw en dat moet landelijk geregeld worden. Landelijk moet nu een stap gezet worden.
- Reeën hebben geen beschermde plekken meer. Meer rust – stiltegebiedjes zijn nodig en dat daar geen honden zijn toegestaan.

Van Bepaler naar Partner

- Treed meer op als partner; zie ook de rol van de omgevingstafels.

Zonneladers als basis

- Maak voor het vraagstuk over energietransitie en ruimtelijke uitwerking ook gebruik van de Zonneladder.
- Laat inwoners delen in de winst en voordelen van duurzame energie.

Wonen

Samenvatting beide workshops

Starters

- Het is voor starters en jongeren lastig om aan een woning te komen. Met name voor starters is er vraag naar kwalitatieve en betaalbare woningen. Deze groep komt niet in aanmerking voor sociale woningbouw.

Levensloopbestendige woningen

- Er is een beperkt aanbod voor starters, omdat senioren woningen vasthouden en niet doorstromen naar bijvoorbeeld een appartement. Mensen verhuizen relatief laat van een woning met tuin naar een appartement, zo rond 75 jaar. Ook de prijzen voor appartementen zijn hoog, met name in de omgeving Zuidlaren. Er is vraag naar levensloopbestendige woningen.

Woningbouw kleinere kernen

- Er moet ook ruimte zijn voor woningbouw in de kleinere kernen ook op uitbreidingslocaties. Zodat de voorzieningen, zoals bijvoorbeeld scholen, in dorpen kunnen worden behouden. Daarbij is maatwerk van belang, plannen laten aansluiten bij de kernen.

Import uit andere gemeente

- Een groot deel van de woningvraag in de gemeente Tynaarlo komt uit de stad Groningen. Deze vraag is regionaal en overstijgt gemeentegrenzen.
- Second best, mensen willen eerst in Groningen wonen. Lukt dat niet dan in de gemeente Tynaarlo. Een deelnemer vindt daarom dat er voorzichtig met woningbouwplannen moet worden omgaan, ook omdat de gemeente op langere termijn met krimp heeft te maken.

Groen en ruimtelijke kwaliteit

- Door aan de stedelijke vraag te voldoen kan de ruimtelijke kwaliteit en de groene omgeving in het gedrang komen, wanneer er een stedelijk lint ontstaat van Groningen tot Assen.

Vernieuwende woonconcepten

- Ruimte voor vernieuwende woonconcepten, zoals zorgconcepten voor ouderen, tiny houses en concepten gericht op alleenstaanden. Belangrijk om bewoners te faciliteren met ideeën.

Verduurzaming bestaande bouw

- Punt van zorg is de verduurzaming van de naoorlogse bouw, met name het particuliere woningbezit. Het verduurzamen van deze woningen is erg kostbaar, vervangende nieuwbouw is vaak goedkoper. Het corporatiebezit wordt de komende jaren verduurzaamd door middel van sloop/nieuwbouw.
- Voor particuliere woningbezitters met name middeninkomens is sloop/nieuwbouw niet haalbaar. De gemeente zou bijvoorbeeld een fonds kunnen faciliteren.
- Er moet niet alleen naar de kosten worden gekeken maar ook naar de opbrengst als er wordt geïnvesteerd, zoals bijvoorbeeld klimaatadaptie. Belangrijk om een toekomstplaatje te schetsen, kwaliteit is breder dan alleen een duurzame woning. Heb daarbij oog voor de omgeving en het landschap.
- Ga samen met de bewoners aan de slag bij de bestaande wijken met naoorlogse bouw. De gemeente kan hierin de kaders meegeven.

Economie

Workshop 1

Uitgangspunten

- Welke economische kansen heeft de gemeente Tynaarlo?
- Wat is het toekomstig perspectief van GAE en de hub De Punt?
- Hoe is het gesteld met de ruimtelijke kwaliteit van de bestaande bedrijfsterreinen?
- Bedrijfspanen en terreinen energieneutraal maken.

Welke economische kansen heeft de gemeente Tynaarlo?

- Algemeen wordt gesteld dat er kansen liggen voor Tynaarlo op het gebied van wonen en werken. Gelegen tussen twee grote stedelijke kernen Groningen en Assen kan Tynaarlo zich profileren als woongemeente. Als gemeente moet je niet willen concurreren met deze steden door in te zetten op meer en of grotere bedrijventerreinen. Tynaarlo is de groene long.
- Een gemeente is bestuurlijk vastgesteld gebied. De woon- en werkomgeving moet dusdanig ingericht worden dat ook alles wordt aangeboden. Werklocaties kunnen ook in woonwijken zijn. Er is een trek van het bedrijventerrein naar de woonomgeving. Dat betekent dat de woonomgeving aantrekkelijker moet worden gemaakt door flexibeler om te gaan met deze omgeving en de woonomgeving tevens te gebruiken als werk of zorgomgeving;
- De lokale en regioverzorgende economie hebben een versterking nodig, bijvoorbeeld door meer in te zetten op kennis en netwerk (bijv. glasvezel) economie;
- Bedrijven op de huidige terreinen doen het goed. Er is nog ruimte voor een beperkte groei. Revitaliseren van de terreinen is een optie. Inbreiden in plaats van uitbreiden. De bedrijventerreinen moeten toekomstbestendig gemaakt worden (energietransitie, zonnepanelen etc.). De gemeente moet faciliteren door bijvoorbeeld een informatieavond te organiseren en samen te werken met ondernemersverenigingen of parkmanagement. Een hub is een mooie kapstok ten aanzien van het revitaliseren en verduurzamen van bedrijventerreinen.
- Het initiatief hoort bij ondernemers te liggen; zij moeten investeren. De voordelen van verduurzaming dienen dan wel duidelijk te zijn voor de ondernemer.

Wat is het toekomstig perspectief van GAE en de hub De Punt?

- De verkeersdrukte rond Groningen neemt alleen maar toe. Langs de A7 of A28 zou een logistieke hub moeten komen. Dit is een kans voor de regio. Vanuit Groningen gezien ook een prima kans om ervoor te zorgen dat het elektrisch vervoer ten behoeve van korte afstanden een impuls krijgt.
- Het distributietraject van GAE richting Groningen is goed te elektrificeren. Gemeente Tynaarlo moet ervoor zorgen dat ze in gesprek komt met gemeente Groningen om het distributiecentrum te verplaatsen. Geografisch gezien heeft Tynaarlo betere kaarten dan bijvoorbeeld Hoogezand;
- Voor de bewoner levert het werkgelegenheid en bedrijvigheid op. Hoe zit het eigenlijk met het netwerk rondom steden. Hoe ziet het Daily Urban systems er

voor Tynaarlo uit? Ofwel hoe woon je, waar werk je, hoe ziet jouw leefomgeving eruit (waar doe je boodschappen, ga je naar school, sportclub etc.)?

Zo richten inwoners uit Vries zich meer op Assen en de inwoners uit Eelde zich meer op Groningen. De belangen van de inwoners mogen we niet uit het oog verliezen;

- Veel ondernemers zoeken ruimte in hun woonomgeving om te werken. Een stukadoor wil bijvoorbeeld graag een loods of garage op zijn woonerf. De visuele hinder (grote, lelijke loodsen) is een probleem. Kleinere loodsen of garages leveren doorgaans geen problemen op (een bedrijfsloods in een eigen omgeving is om en nabij 200/300m²). Wellicht dat bestemmingsplannen moeten worden aangepast aan veranderende functies? Men benadrukt dat de schaarse ruimte goed benut moet worden.

Economie

Workshop 2

Uitgangspunten

- Hoeveel vormen van ZZP-ers zijn er? En hoe zit het met de vestigingsmogelijkheden?
- Inspelen op recreatieve en toeristisch potenties;
- Toekomst voorzieningenstructuur (*niet besproken*).

Hoeveel vormen van ZZP-ers zijn er? En hoe zit het met de vestigingsmogelijkheden?

- We zijn een woongemeente met in de directe omgeving werkgelegenheid. Welke behoeftes zijn er bij een ZZP-er? Een adviseur kan prima wonen en werken in zijn huis. Andere behoeftes zijn van invloed op het ruimtelijke aspect. Wellicht is het indelen op basis van ruimtelijke impact, dan wel op functies een idee. Nu bepalen bestemmingsplannen welke functies er mogelijk zijn;
- We hebben liever geen verrommeling van het landschap. Vanuit LTO ziet men de trend van verbreding van functies. De bedrijfsbestemming verandert. Mensen met een baan gaan in buitengebied wonen en een kleinschalig boerenbedrijf beginnen (reëel agrarisch bedrijf);
- De economie volgt de infrastructuur. Er is behoefte aan meer maatwerk;
- Er is visie nodig. Levendige wijken en centra zijn belangrijk. Is er meer bedrijvigheid nodig? Het uitgangspunt moet zijn kwaliteit en niet kwantiteit;
- Welke (kern) waarden zijn van toepassing. Het huidige beleid zet in op: 'Ja, tenzij..';
- Kijkend naar trends dan worden de huishoudens kleiner. Ze bestaan veelal uit tweeverdieners. Er is een toename in mobiliteit. Er zijn gemiddeld twee auto's per gezin. Dat is van invloed op het verkeer in de wijken en dorpen. Betekent dat meer overlast? Hier moet onderzoek naar gedaan worden. Bij het bereiken van consensus kunnen dan ook normen vastgesteld worden;
- Is het wel nodig om beleid te maken op ZZP? Een ZZP-er vergt maatwerk (denk hierbij aan vergunningen etc.). Er moeten wel basisregels zijn. De gemeente gaat immers over de ruimte en het gebruik van ruimte is van invloed op de ruimtelijke kwaliteit.
- Inventariseer wat er (al) is: waar woont de zzp-er, wat doen hij/zij, welke behoeftes zijn er en wat is er nodig?

- Gebiedsontwikkeling is niet alleen bedoeld voor bedrijven, maar ook voor maatschappelijke organisaties. Wat wordt er rond een kern geproduceerd? In een centrum zou je een plek kunnen aanwijzen waar bedrijven uit de directe (landelijke) omgeving hun regionale producten kunnen verkopen.

Inspelen op recreatieve en toeristisch potenties

- Is toerisme een sterke pijler van de gemeente en welke kansen zijn er?
- Hoe moeten we omgaan met deelbedrijven zoals AirBNB. Zijn er wettelijke regels?
- In stand houden van recreatieve voorzieningen voor eigen inwoners (wandelen, fietsen enz.) is belangrijk. De landschappelijke kwaliteiten kunnen beter benut worden. Zowel inwoners als toeristen maken gebruik van recreatieve faciliteiten;
- Regio Zwolle is heel sterk geworden door elkaar wat te gunnen. Dat betekent onder meer dat er over de gemeentegrenzen wordt heen gekeken. Hierbij wordt het versterken van de samenwerking met Marketing Groningen genoemd.

Sfeerimpressie (foto's)

De Melkfabriek in Bunne

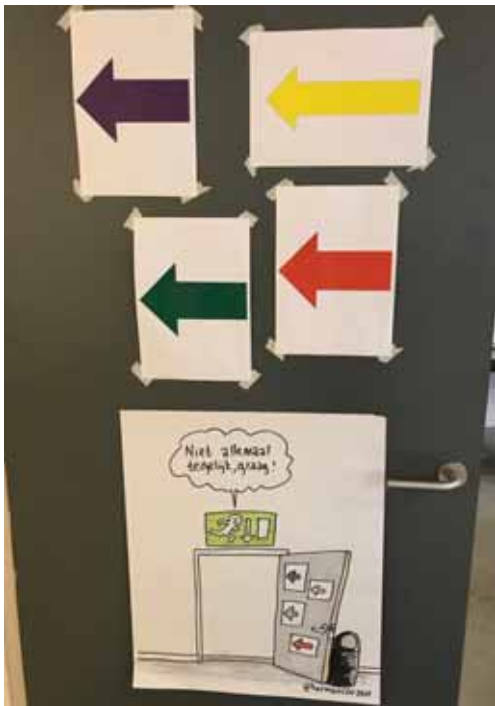

Openingswoord door René Kraaijenbrink

De aanwezigen gaan in groepjes uiteen om over verschillende onderwerpen uit de omgevingsvisie te praten

Na de workshops is er een plenaire terugkoppeling

We sluiten de dag af met een borrel

